

50), drugod *nakladači* (str. 92) ali tudi *vlačniki* (str. 158); *beffroi* je *izvaževalni oder* (str. 28, 49, 164) ali pa *stolp* (str. 50, 277); *cribleuse* je *presejalka* (str. 41) ali tudi *izbiralka* (str. 95, 117); *veine* je *odkop* (str. 65) ali *sloj* (str. 67), drugod zopet *žila*. Ako rabi prevajalec tudi nekatere tujke (hunt, šaht, separacija), mu tega ne bomo šteli v zlo, ker so se ti izrazi med našimi rudarji že popolnoma udomačili. (Konec prihodnjič.) — *Fr. Sturm.*

GLEDALIŠKI PREGLED

KONCERTI. Koncert orkestra Glasbene Matice. Smisel za instrumentalno glasbo je prišel k nam zelo pozno. Šele v povojnem času smo jo začeli resneje gojiti, k temu je tudi mnogo pripomogla ustanovitev slovenskega konservatorija, ki je v tem pogledu pokazal doslej prav lepe uspehe. Za našo simfonično glasbo pa pomeni ustanovitev domačega orkestra velik korak naprej. Danes imamo kar tri orkestre: opernega, Glasbene Matice in konservatorijskega. Seveda ni tu nikakor važna količina kolikor kakovost, ki jo zmore dati poedini orkester.

Ob pomembnejših prilikah se vse ti trije orkestri običajno združijo v enoto, ki pa — zaradi heterogenosti poedinih glasbenih osebnosti — ne tvori prave umetniške celote in zlitosti. Zato je večkrat bolje, če nastopi le poedini orkester, ki ima že sam na sebi nekaj povsem svojstvenega in enotnega.

Najvažnejša točka koncerta Glasbene Matice je bil Čajkovskega klavirski koncert. Kot solistka je nastopila B. Šaplja. Če upoštevamo njeno razpoloženje na tem večeru, moramo reči, da je rešila svojo nalogo zadovoljivo, dasi je preveč poudarila le glasbene zunanosti. Poleg nejasnosti v podajanju glasbenih misli (fraziranje) in oblikovne raztrganosti je motila zlasti nepotrebna uporaba pedala. Sicer končne presoje ni mogoče izreči, ker ni za to dovoljne podlage.

L. M. Škerjanc kot dirigent nima velikih zahtev ter poudarja zvočnost. Dinamično pa je bila izvedba celote dokaj medla. Celotna prireditev je imela izrazito šolski značaj in kot takega jo je sprejelo tudi občinstvo.

F a u s t o v o p o g u b l j e n j e. Izvajati večja dela svetovnega formata je lepa zadeva, a tudi težka. O tem smo se prepričali pri izvajanju Glasbene Matice in orkestralne trozveze opernega, matičnega in konservatorijskega orkestra. Ta orkestralna trozveza, ki je tvorila podlago vokalnemu telesu, je bila neenotna in neubrana. Krivda leži v tem, ker se skupno vežbanje teh treh orkestralnih enot ne vrši redno, ampak le takrat, kadar pride potreba iz čisto neglasbene strani, recimo takrat, kadar čuti Glasbena Matica nujnost za kakšne javne nastope. V tem pa tičita tudi poglobitna nesreča in neuspeh pri izvajanju velikih in obsežnih del, ki imajo poleg priznanih odlik še pomp in finančne težave.

Sicer imajo velika dela dve plati: ena plat je finančna, druga pa muzikalna. In ker zahteva vsako delo ogromnega napora, priprav itd., mora biti zato izbera stroga in časovno utemeljena. Dvomim, da je „Faustovo pogubljenje“ za današnje čase!

Priznati moramo M. Poliču, ki je delo menda sam izbral, mnogo požrtvovalnosti in naporov, toda v ozir moramo vzeti kakovost izvajanja, pomembnost dela, ne pa njegove obsežnosti. Krajša skladba, ki bi ne delala težav niti

zboru niti orkestru in dirigentu, bi učinkovala neprimerno prepričevalneje kakor pa „Faustovo pogubljenje“, ki je za današnje čase neaktualna skladba, učinkovita zgolj zaradi zunanje imponantnosti in obsežnega števila izvajalcev. Priznam, da je bil Faust v dobi romantikov glasbeni čudež, to pa zaradi nove instrumentalne tehnike, v kateri je bil takrat Berlioz nedosežen. Danes je s to stvarjo mnogo drugače.

Berlioz je dal orkestru nov blesk zvočne barve in monocentričnost postavil za evangelij novoromantične glasbe. V začetku se je naslonil, kar je umevno, na Beethovna, toda v nekaterih sredstvih pa je bil od njega zelo daleč. Berliozova osnova je bila: raztegniti izrazna sredstva v glasbenem upodabljanju in slikanju. Razlikoval se je od Webra po tem, da ni poznal nežnosti, ampak bizarnost in fantastičnost, oboje pa je znal združiti v neko oblikovno in idejno celoto. V Berliozovem orkestru so prišla godala, ki so jih bili zavrgli romantiki, zopet do svoje veljave. Godala, nosilci strasti, so po tehnični strani raztegnjena v nove probleme, kakor: težje figure vijolin se razdele na dve vijolini. Berlioz je dvignil razen tega še pomen vijol (solistična uporaba) in s tem dosegel nov nastroj (Harald-simfonija). Rogove je potisnil nekoliko v ozadje (v nasprotju z Webrom), izrabil pedalne tone (Requiem), tolkalom pa dal neverjetno visok pomen.

Celotno izvajanje Glasbene Matice je bilo uspešno in zadovoljivo, vendar je bil zbor dinamično premalo temperiran in ni mogel pokazati važnih podrobnosti, ki so za „Faustovo pogubljenje“ naravnost značilne. Še najboljši so bili solisti, predvsem Gostič in Rus. Za slednjega bi prišla vloga, ki jo je pel, bolj do izraza na gledališkem odru. Majdičeva ima lepe sposobnosti, moti pa vokalizacija.

Orkester je skušal reševati glasbo po svojih močeh, ki so mu ob takih prilikah pač na razpolago.

Škoda, da Matični zbor zanemarja čisto vokalno glasbo in da s tem pada njegov nekdanj s težavo pridobljeni ugled kot najboljšega zbora. Saj je bil ves zbor v razmerju s solisti in z orkestralno trozvezo potisnjen na tretje mesto.

Nastopa zemunskih akademikov ne smemo prištevati k strogo pevskim prireditvam, ker jim je šlo pač predvsem za to, da se bolj ali manj spoznajo z nami, kar pa se jim je na vsak način tudi posrečilo.

V okvir „Češkega tedna“, ki ga je gledališče najprej otvorilo z opero „Libušo“, spadata tudi prireditvi pod naslovom „Ljudski koncerti“ z deli dveh najpomembnejših čeških skladateljev Smetane in Dvořaka. Na prvem takem „ljudskem koncertu“ smo slišali izključno dela Dvořaka, karneval, slovanske plesne in simfonije št. 4. Na tem večeru je bil Dvořak porazno izvajan. To ni bil Dvořak! Brez dvoma je temu kriva preobremenitev orkestra, ki mora na vseh krajih nastopati: v operi, pri vajah in vrhu tega še na koncertu. Pri tem trpijo delo in izvajalci! Nekoliko boljše je bilo izvajanje Smetanovih skladb na drugem „ljudskem koncertu“. Vendar je bila tudi tu zabrisana vsa glavna tematika, tako da iz izvajanja nismo mogli razbrati, ali je „Tabor“ res tak, kakor smo ga slišali v Unionu, ali je tak, kakor ga izvaja češka filharmonija. Da pride naše glasbeno delo do večjega razmaha, bi bila nujno potrebna nekatera dirigentska gostovanja in kaj kmalu bi slišali drugačno „Vltavo“!

Srečko Koporc.

Besedni red je tu pa tam nekoliko neroden:

„Ves ta *rudnik*, strpan s svojimi ogromnimi opečnimi stavbami v kotanjo, *čigar* dimnik je molel kvišku“ (str. 28): *čigar* je predaleč od besede „rudnik“ in bi se dala stvar zasukati tudi drugače. — „Široke ulice so bile, razdeljene na stisnjene vrtičke..., še puste“ (str. 131); bolje bi bilo ostati pri besednem redu originala, ki je bolj logičen: „Široke ulice, razdeljene na ... vrtičke, so bile še puste.“ — „... in je ležala, gibka kakor belouška, poleg Alzire“ (str. 206); zakaj ne: ... in je ležala poleg Alzire, gibka kakor belouška?

Tuja lastna imena pregiblje Gspan po Tominčevih navodilih („Ljubljanski zvon“ LIII, str. 314 ss.), proti katerim je navedel že A. Debeljak prav tehtne pomisleke (istotam, str. 383 sl.), vsaj glede francoskih imen. Poleg tega Gspan tudi ni vedno dosleden; tako piše — po Tomincu — „v Saint-Tomasju“ (str. 247), a tudi „v Pas-de-Calaisu“ (str. 248), „v Jean-Bartu“ (str. 366), „pri Fourche-aux-Bœufsu“ (str. 394), „v Saint-Thomasu“ (str. 452). Oblika „Arrasja“ (str. 248) pa tudi po Tominčevih normah ni pravilna, ker se Arras običajno izreka s končnim *s*. Sicer pa mislim, da bi bilo v knjigi, ki je namenjena tudi najširšim slojem, najbolje, ko bi poslovenili vsa imena ter s tem lokalizirali dejanje v domačem okolju; s tem bi dobil neuk človek v roke zares slovensko knjigo. Če je Gspan prav srečno poslovenil obe konjski imeni „Bataille“ in „Trompette“ („Veteran“ in „Miško“), če je iz „la Brûlé“ napravil slovensko „Ožganko“, bi bil gotovo našel tudi za ostala imena primerne slovenske izraze. Vsekako pa bi bilo umestno posloveniti *vsaj* krstna imena in ne samo nekaterih; tako pa piše Gspan imena Caharija, Katarina, Alzira, Leonora v slovenski obliki, Henri, Jeanlin, Jeanne pa v francoski.

Posameznosti, ki spadajo predvsem v poglavje tiskarskih napak in rabe ločil, ne bom našteval, saj je to poročilo že skoraj preobširno. Prevajalcu sem sicer naštel precej grehov, toda ne pozabimo, da je bilo delo ogromno in ne lahko in da je moral, kakor vsak prevajalec, hiteti. V celoti je opravil svojo nalogo častno in zadovoljivo in za slovensko leposlovje je njegov prevod pomembna pridobitev. Škoda le, da ni knjiga izšla v kaki ljudski zbirki, kjer bi bila za majhen denar dosegljiva najširšim krogom.

F. Sturm.

GLEDALIŠKI PREGLED

KONCERTI. Koncert „Akademskega pevskega zbor“a. V maju je priredil APZ revijo koroških in belokranjskih pesmi. Po umetniški kvaliteti je bil to brez dvoma najpomembnejši koncertni dogodek letošnjega leta. Zbor je glasovno lepo ubran in vsestransko izborno izvežban, v tuttih zveni mogočno, a pravilno „slovensko mehko“ (tega nisem še opazil pri nobenem našem zboru), v *mf* bleščeče, v *pp* nežno. Posamezne glasovne skupine so dobro sestavljene, čeprav ne bi bilo odveč, ako bi imel zbor še enega tenorja z večjim glasovnim obsegom in nekaj močnejših drugih basov, ki bi v nizkih legah dajali zboru globino. Vse to pa so prav za prav le malenkosti, ki nikakor ne zmanjšujejo prave vrednosti zbora.

APZ je pokazal tako dovršeno pevsko tehniko, ki je nismo pri nas navedeni, in izredno zmožnost vživetja v skladbe. Vodja zbora dirigent Marolt je poln izrednih zmožnosti, v njem pa tiči še mnogo več, kakor nam je mogel

pokazati na tem koncertu. On je brez dvoma edini naš dirigent, ki zna res voditi zbor in ga umetniško izoblikovati. Marolt je dirigiral koncert spretno, zlasti je do viška izdelal estetsko linijo vseh izvajanih skladb. S tem koncertom pa nam je tudi dokazal, da smo vendar že na pragu novih glasbenih stremljenj in ustvarjanja. Podajanje narodnih pesmi se ni oklepalo le treh harmoničnih stopenj, ampak je pokazalo tudi vse tiste podrobnosti in prefinjenosti, ki so značilne za slovenske narodne pesmi. Razen tega pa nam je koncert tudi odkril doslej v taki celoti še nepoznano bogastvo naše pesmi, njeno lepoto in svojevrstnost, in sicer na tako svojstven način, s tako vsebinsko globino, da skoraj ne bi mogli verjeti, da je to naše. Uspeh tega koncerta je bil vsekakor mnogo večji kakor pa so bile žrtve, s katerimi se je zbor lotil tega velepomembnega kulturnega dela.

„Slavčeva“ 50 letnica. Za slovensko glasbeno preteklost ima pevsko društvo „Slavec“ brez dvoma mnogo zaslug. Spomnimo se le čitalniške dobe in skladatelja Gerbiča, ki je s člani „Slavca“ prvi izvajal opero v slovenskem jeziku. Danes je s „Slavcem“ drugače, bori se za obstoj, kakor se boré vsa druga pevska društva, ki nimajo neizogibno potrebnih ugodnosti (na primer: lastne hiše, stalnih dohodkov itd.). Zelo je bilo tvegano, prirediti koncert v takem obsegu, kakor je to letos storil „Slavec“. Ne glede na splošno mlačnost občinstva, ki živi v dobi gmotne krize, je bila vendarle proslava te petdesetletnice izredno slovesna. Glavna os proslave je bil prav za prav nastop „Slavca“ samega, ki je izvajal pretežno taka dela, ki jih pri nas doslej še nismo slišali. Zbor je v celoti srednje dober, glasovno v posameznih skupinah kolikor toliko dovoljno ubran in sestavljen. Glasovi so sicer dinamično elastični, a v ritmiki in intonaciji dokaj medli. Velika krivda tiči namreč v tem, da se članstvo zelo menja in s tem kviri enotnost zbora. Dirigent Rupnik je izvežbal to pevsko telo dovolj spretno in izvabil iz njega vse, kar se je dalo. Za svoje izredno težavno delo zasluži pač vsesplošno priznanje. Dasi ima Rupnik močno voljo in mnogo načrtov, vendar še ne moremo presoditi njegovih sposobnosti, ker je še sredi razvoja. Toda s tem prvim nastopom smo videli, da je svojo nalogo opravil vestno in častno. O programu samem je težko govoriti, ker je bil pač kronološko izbran, kar je pametno. Zborovo izvajanje je doseglo svoj višek v „Slavi“ Rimski-Korzakova. Nekatere pesmi so bile za občinstvo novost, zlasti poltonska glasba, za katero občinstvo še ni bilo povsem vzgojeno.

Koncert „Rodne pesmi“ iz Plovdiva. V okviru „Slavčeve“ proslave je nastopil tudi plovdivski moški zbor, ki nas je presenetil po izvežbanosti, zmožnostih in zlasti po intonaciji. Kljub veliki izvajalni spretnosti pa tvori zbor vendarle skupina izrednih naravnih pevcev brez posebne pevske izobrazbe. Koncert Bolgarov se je izpremenil med izvajanjem v pravo narodno manifestacijo in s tem izgubil svoj zgolj umetniški poudarek.

Koncert pianista Orlova v Filharmonični dvorani je pokazal izredne zmožnosti izvajalca. Žal, da na takem instrumentu, kakor je klavir v Filharmonični dvorani, ni mogoče pokazati moči in višine podajanja. Orlov je pianist visoke kulture in inteligence. Značilno pri tem pianistu je njegovo notranje nagnjenje do Chopina. Saj mu tudi v Chopinovem značaju napisane skladbe najbolj ustrezajo.

Srečko Koporc.